

ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΟΙ ΝΑΥΑΡΧΟΙ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΛΟΙΑΡΧΟΙ(*)

(*Αναμνήσεις και ἐπισημνώσεις*)

Οὐχὶ μετὰ τῶν ναυτῶν τοῦ ὁ Ναύαρχος Μιαούλης κατώρθωσεν, ὅσα ὁ συνεργάτης ὑμῶν Β. ἐν τῇ «Ἀκροπόλει» ἀναφέρει, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀντιναύαρχος Γ. Σχχτούρης ὅχι ὀλίγα κατ' αὐτὴν, ἰδίως κατὰ τὴν Σάμον τὴν 6 Αὐγούστου 1824 καὶ παρὰ τὸν Καφηρέα κατὰ τὴν 21 Μαΐου 1825. Συνεργαζόμενοι ὅμως μετὰ τῶν ναυτῶν, ἀλλὰ μετὰ τῶν πλοιαρχῶν τῶν ἀπαρτιζάντων τὰς ναυτικές μοίρας, ἀνευ τῶν ὁποίων οὐδὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ πολεμικὸν ἔργον. Εἴς τινας ἐξ αὐτῶν προσηνέχθη ἡ ἀρχηγία τοῦ στόλου καὶ τὴν ἀπέκρουσαν. Τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἀπῆρτιζον οἱ πρῶτιστοι τῶν ἀγωνιστῶν, ὁ Κριεζῆς, ὁ Ζάκας, ὁ Πινότσης, ὁ Παναγιώτας, ὁ Τσαμαδός, οἱ ἀδελφοὶ Ραφαήλ, ὁ Αἰλεχός, ὁ Τομπάζης, ὁ Σαχίνης, ὁ Λεμπέσης, ὁ Κυριακός, ὁ Σκλιάς, ὁ Μυλωνάς, οἵτινες οὔτε καταλόγους τοῦ Γκούρα προουσίαζον περὶ συντηρήσεως χιλιάδων στρατευμάτων ἀνυπάρχων, οὔτε εἰς ἐμφυλίους ἐρίδας ἀνεμιγνύοντο, ἀλλὰ μόνον καθῆκον, ἐν καθῆκον ἐγνώριζον, νὰ ἐκστρατεύωσιν ἀδιαλείπτως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα, τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀμισθί. Αὐτοὶ ἐσχημάτιζον, τὴν παράταξιν τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου κατὰ τὰς ναυμαχίας μετὰ τῶν ναυάρχων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ στηριζόμενοι οἱ πυρποληταί, ἀπεπειρώντο τὴν πυρπόλησιν τῶν ἐχθρικών πλοίων. Εἰσὶ σημειωμένοι εἰς τὸ μητρώον τὸ Ναυτικὸν τοῦ 1833. Ἐκεῖ παρατῆρεῖτε τὰς ἐκστρατείας αὐτῶν καὶ πληροφορεῖσθε, τίνες ἦσαν οἱ ἐμπνευσμένοι, οἱ πηλαγοὶ ὑπὲρ τῆς ιδέας τῆς ἀναγεννήσεως μιᾶς μεγάλης Ἑλλάδος, οἱ μακρόμενοι, ὡς ὁ Ἀπόστολος ὑπὲρ τῆς διαδόσεως καὶ ἐπικρατήσεως τῶν ἠθικῶν διδασμάτων τοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν οἱ πλοιαρχοὶ οὗτοι ἡδιαφύρου, ὁ ἀγὼν ἐσβύνητο. Καὶ κατ' ἐμὲ, τοῦτο εἶνε τὸ σπουδαιότερον φαινόμενον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821. Ὡστε, ἐξ ἐμπνεύσεως εὐγενούς, καὶ ἐξ ἀτομικῆς φιλοτιμίας καὶ ἀνδρείας συνεξεστράτευον μετὰ τῶν ναυάρχων καὶ συνηγωνίζοντο, ἐνίοτε δὲ καὶ πλέον αὐτῶν, καὶ ὅχι ὅτι διὰ τῶν ὑπερόχων τῶν προσόντων οἱ ναύαρχοι τοῖς ἐπεβλήθησαν. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως, συνέβησαν ἀρκετὰ πολεμικὰ ἔργα, καὶ ὁ Μιαούλης δὲν ἦτο παρὼν, ἰδιώτευεν ἐν Ὑδρᾷ. Βεβαίως ὁ ναύαρχος Ἰάκωβος Τομπάζης δὲν εἶχε τὰ προσόντα τοῦ Μιαούλη, καὶ ἐν τούτοις, ἐπὶ τῆς ναυμαχίας αὐτοῦ ὁ στόλος προσέβαλε τὸ ἐχθρικὸν δέικρον εἰς Μυτηλήνην καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸ νὰ προσ-

αράξῃ ἐπὶ τῆς ὑφάλου τοῦ κόλπου τῆς Ἐρισσοῦ, τὸ ὁποῖον, κάκιστα σκεπτόμενοι, ὅπως ἀντιναυτικῶς, οἱ ἀρχηγοὶ καὶ τῶν τριῶν ναυτικῶν μοιρῶν τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν, ἀντὶ νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου, ὅπως τὰ πληρώματα τοῦ στόλου ἀπῆτουν, διότι ἦτο ἐγκαταλελειμμένον, ἐπρετίμησαν νὰ πυρπολήσωσι κατὰ τρόπον γελοῖον, ἐνῶ ἂν ἐκυριεύετο ἐξ ἐφόδου θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ναυαρχίς, ὅπερ θὰ εἶχε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ ἐχθροῦ, ὁ δὲ ναυτικὸς κόσμος θὰ ἐσχημάτιζεν ὑπερέραν ἰδέαν περὶ τῆς ποιότητος τοῦ ἐλληνικοῦ ναυτικοῦ, ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἀγῶνος. Μετὰ τοῦτο κατεστράφησαν ἀρκετὰ φορτηγὰ πλοῖα ἐν Τσαγγιλί, καὶ τὸν Σεπτέμβριον ἰδίου ἔτους ἐγένετο ἡ παρὰ τὸ Κατάκωλον ναυμαχία, ἐξ ἧς ὁ στόλος ἐξῆλθε νικητὴς καὶ ἀνευ τῆς συνδρομῆς τῶν πυρπολικῶν. Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ στόλος ἐπολέμησε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πρὶν ἢ ὁ Μιαούλης συνάψῃ τὴν παρὰ τὰς Πάτρας ναυμαχίαν, ἡ ὁποία συνεκροτήθη ἅμα ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὑδραϊκοῦ στόλου. Ἐὰν ὁ Μόλτικε ἢ ἄλλος τις ἀρχηγὸς καρποῦται τῆς δόξης διὰ τὴν εὐτυχὴ ἐκβασιν μιᾶς μάχης, διότι αὐτὸς δίδει τὸ σχέδιον, καὶ οἱ ἄλλοι εἰσὶ τυφλὰ ὄργανα τῶν διαταγῶν του, ἐπομένως καὶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει φέρει τὴν εὐθύνην μέχρις ἀγχόνης. Εἰς κατάστασιν ὅμως ἀνώμαλον, καθ' ἣν ὁ ἀρχηγὸς οὔτε εὐθύνην φέρει ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ μιᾶς μάχης, οὔτε νὰ διατάξῃ τινὰ δύναται, οὔτε τὸν ἀπειθοῦντα νὰ τιμωρήσῃ, νὰ καρποῦται ὁ ἀρχηγὸς ὅλου τοῦ ἀγῶνος τὰ πολεμικὰ συμβάντα, εἶνε καὶ πῶς ἀδικον καὶ ὑπερβολικόν. Τὸν Μιαούλην διετήρησεν εἰς τὴν ἀρχηγίαν ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ ἡλικία αὐτοῦ. Ἐὰν, εἰς πλοίαρχος δὲν ἐξεστράτευε μετ' αὐτοῦ, ἐφοβεῖτο μὴ παρεξηγηθῇ ὡς δειλὸς ἀπὸ τὸν λαόν, μὴ διαδοθῇ «ὅτι ὁ δεῖνα πλοίαρχος δὲν ἐκστρατεύει μετὰ τοῦ Μιαούλη, διότι εἶνε πολεμικὸς καὶ ἐπιτίθεται τοῦ ἐχθροῦ». Τὸ αἶσθημα τοῦτο τὸ λεληθότως καὶ ἀνεπαίσθητως κατασταθὲν εἰς πειθαρχίαν μοναδικήν, δὲν ὀφείλομεν νὰ σεβασθῶμεν; Διὰ τοῦτο ἀνωτέρω ἀνέφερον, ὅτι ὁ στόλος εἶχε παράρχοντας ἐμπνευσμένους, ὡς ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ναυτικοῦ μητρώου ἐξάγεται, ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ιδέας, καὶ διὰ τοῦτο ἡ πειθαρχία ἐπῆλθε χωρὶς νὰ ἐπιβληθῇ ὑπὸ κανονισμῶν καὶ ποινῶν ἄκρων. Ἄρα ὁ περὶ Ναυάρχου Μιαούλη θαυμασμὸς ὑμῶν, ἐν τῇ περὶ Μεθώνης πραγματείᾳ, μετριώτερος ἂν ἦτο, δὲν πιστεύω, ὅτι θὰ ἐξηγεῖτο ὡς ἀσέβεια πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ ὑποτίμησις τῆς ἀξίας αὐτοῦ καὶ τῶν πολεμικῶν ἔργων, τῶν κατορθωθέντων κατὰ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ. Ἐν Μεθώνῃ δὲν ἐπαρουσιάσθη μόνος μετὰ τῶν πυρπολικῶν, ἀλλὰ παρετάχθη μοῖρα ναυτικὴ ἐκ τῶν κρατίστων πολεμικῶν πλοίων τῆς Ὑδρας καὶ ἐβομβοβόλησε τὸν ἐχθρικὸν στόλον καὶ τὸ φρούριον καὶ κατόπιν ἐπέπεσον τὰ πυρπολικά. Παρετάχθησαν ἐκεῖ ὁ Κριεζῆς, ὁ Ζάκας, ὁ Παναγιώτας, ὁ Αἰλεχός, ὁ Ραφαήλ, ὁ Σαχίνης καὶ ὁ Μπελεμίνης, καὶ οἱ πυρπολισταὶ Πιππῖνος, Πολίτης, Τσαπέλης, Σπαχῆς καὶ Μπίκος. Ἀλλ' ἐὰν ἀπῆρτετο δυνάμεις ναυτικὴ συντεταγμένη, διὰ νὰ κατορθωθῇ

(*) Σ. Σ. Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἔγραψεν ὁ κ. Λάζαρος Ζάκας, Λιμενάρχης Σπετσῶν, καὶ ἐπεμψεν ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν ὡς ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐν τῇ πολιτικῇ «Ἀκροπόλει» δημοσιευθὲν ἄρθρον τοῦ συνεργάτου ὑμῶν Β.

ἐν ἔργον πολεμικόν, καὶ ἀποκρουσθῇ ὁ ἐχθρὸς, πῶς εἶνε δυνατόν, πιστευτὸν, ὁ πυρπολητὴς Κανάρης, μόνος αὐτὸς μετὰ τοῦ πυρπολικοῦ αὐτοῦ, νὰ τρέπη τὸν ἐχθρικὸν στόλον εἰς φυγὴν, ὡς ἰσχυρίζεσθε; Καὶ ἂν συνέβαινε τοιοῦτον θαῦμα, πρὸς τί αἱ τόσαι ἐκστρατεῖαι ἐπὶ ὀκταετίαν, τὰ ἐθνικὰ δάνεια, καὶ ἡ κατασκευὴ ἐκκτὸν πυρπολικῶν; Τὰ κατὰ τοιοῦτου ἐχθροῦ σπληνώμενα τρόπαια, ἐχθροῦ φυγομαχοῦντος ἐπὶ τῇ θάῃ ἐνὸς πυρπολικοῦ, δὲν ὑποτιμῶσιν ἄρα γε τὴν σημασίαν καὶ τὴν ποιότητα αὐτῶν τῶν ἰδίων τροπαίων; Ὁ τουρκικὸς στόλος οὐδέποτε ἐφυγομάχησεν ἄνευ λόγου ἀποκρῶντος, ὁ δὲ ποῖος βεβκίως οὐδέποτε προέκυψεν ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ πυρπολιστοῦ Κανάρη ἢ ἄλλου οἰουδήποτε ἀτόμου, ἀλλ' ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ στόλου τοῦ ἐλληνικοῦ. Ὁ ἔχων πεποιθήσιν, ὅτι ἐπέτελεσέ τι σπουδαῖον ἔργον, δὲν ἀναμασάει κατ' ἐκαστὴν αὐτὸ, καὶ οὔτε τὴν ποιότητα τοῦ ἐχθροῦ ὑποτιμᾷ καὶ καταγγέλλει, διὰ νὰ ἔχη τὸ ἔργον αὐτοῦ σημασίαν τινα καὶ βεβκίτητα. Ὁ Αἰμίλιος Παῦλος νικήσας τὸν Περσέα, ἐφ' ἑντάζετο αὐτὸν, καθ' ὃ ἡγεμόνα, καὶ μετὰ τὴν ἥτταν ἀξιοπρεπῶς, ἐκολακεύετο δέ, ὅτι ὁ θρίαμβος αὐτοῦ θὰ ἦνε ὁ μεγαλοπρεπέστερος τῶν προηγηθέντων, ὅτε ὅμως εἶδεν αὐτὸν προσερχόμενον, καὶ πᾶν ἄλλα ἢ στάσιν ἀξιοπρεπῆ ἔχοντα, ἡγανᾶκτησε διὰ τὴν εὐτέλειαν τοῦ νικηθέντος, καὶ λαβὼν αὐτὸν ἡγειρεν, ἀνκωωνήσας: «Μὴ μοῦ σμικρύνῃς τὴν νίκην». Εἶδετα εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ ἀποβιώσαντος αὐτοκράτορος Φρειδερίκου, ὅτι ἅμα ὁ Ναπολέων παρεδόθη εἰς Σιεδάν, εἰς τὴν πρώτην συνάντησιν, ἔσπευσαν οἱ νικηταὶ νὰ ἐκδηλώσωσι τὸν θυμασμὸν αὐτῶν διὰ τὴν ἀνδρείαν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Καὶ ὁ Φρειδερίκος Κάρολος, ἐν ἡμερησίᾳ διαταγῇ πρὸς τὸν στρατὸν αὐτοῦ, παρὰ τὸ Μέρτς, ἀποκαλεῖ τὸν γαλλικὸν στρατὸν ἐχθρὸν ἀνδρεῖον. Καὶ ὁ Ἰμβραῖμ πρῶτος, κηδεύσας τὸν ἐν Πυλῖα πεσόντα κατὰ τὸ 1825 στρατηγὸν Παπαφλέσαν, ἀπέδωκεν αὐτῷ τιμὰς στρατηγοῦ, μετὰ θυμασμοῦ δὲ ἐξεφράζετο περὶ αὐτοῦ ἐν Μασσαλίᾳ, ὅτε ἐξενίζετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φίλου αὐτοῦ Τσιτουνία.

* *

Ὑπῆρξεν ὁ Κανάρης σταθερὰ καὶ μόνιμος πολεμικὴ μονὰς ἐν τῷ στόλῳ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἡ τούναντίον δυνάμεις δευτερεύουσα, δυνάμεις ἐφήμερος, ἄνευ ὀπλισμοῦ, ἥτοι ἐφόλιον τοῦ στόλου περιωρισμένον ἀπὸ ὧρας εἰς ὥραν νὰ περπατοῦν εἰς τὸ πῦρ εἰς ἐνδεχομένην ναυμαχίαν, καὶ ἐὰν ἐφαιεν ἀποτέλεσμα ἢ οὐ, νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ στόλου μετὰ τοῦ κυβερνῶντος αὐτό; αἱ περιστάσεις καθ' ἃς ὁ πυρπολιστὴς Κανάρης ἐνήργησεν, εἰσὶ γνωσταὶ καὶ ὠρισμέναι. Εἶναι ἡ ἐκ Ψαρρῶν εἰς Χίον ἐκστρατεία κατὰ τὸ 1822 μετὰ τοῦ Πιππίνου, κατ' ἣν ἐκστρατείαν ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἦτο ἐγκυροβολημένος εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου, τὰ δὲ πυρπολικά ἐφερον τὴν Αὐστριακὴν σημαίαν, ἀποτέλεσμα δὲ ἦτο ἡ περὶ τὸ μεσονύκτιον πυρπόλησις τῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη, καὶ ἡ ἐν μέρει μόνον ἀνάφλεξις

τῆς ἀντιναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Πιππίνου. Δὲν ἔλαβε χώραν λοιπὸν ναυμαχία τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου μετὰ τοῦ τουρκικοῦ, οὔτε τοῦ τουρκικοῦ μετὰ τοῦ Κανάρη μόνον, καὶ νὰ τρέψῃ οὗτος διὰ τῆς πυρπολήσεως τῆς ναυαρχίδος τὸν ἐχθρικὸν στόλον εἰς φυγὴν, ἀλλὰ μεμονωμένον ἔργον μυστικόν, καθότι τὴν ἡμέραν τὰ πυρπολικά κατὰ τὸν διάπλου ἐφερον τὴν αὐστριακὴν ἐμπορικὴν σημαίαν, ἐπροστατεύοντο δὲ καὶ ὑπὸ δύο πολεμικῶν πλοίων τοῦ στόλου.

Ἡ ἀποστολὴ πυρπολικῶν ἐν Χίῳ εἶναι ἀπόφασις ληφθεῖσα παρ' ὄλων τῶν ἀρχηγῶν καὶ πλοιάρχων ἐν Ψαρραῖς, καὶ οὐδενὸς ἄλλου, μετὰ δὲ τριῶν χιλιάδων πληρωμάτων δηλωσάντων ὅτι ἀναλαμβάνουσι τὴν κυβέρνησιν τῶν πυρπολικῶν, ὠρίσθησαν ὁ Κανάρης καὶ ὁ Πιππίνος. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, ἐνέπρησεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Τενέδου ἔτερον ἐχθρικὸν δίκροτον. Ἐκλήθη κατόπιν ὁ στόλος ὁ ἐχθρικὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐτιμωρήθη ὁ ναύαρχος δι' ἀποκεφαλισμοῦ διὰ τὴν ἀβουλίαν καὶ ἐλαφρότητα μετ' ἧς ἐδιοίκησε. Τοῦτο δὲν θὰ ἐξηγηθῇ, ὅτι ἐτράπη εἰς φυγὴν, διότι συνεχῶς κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἀγῶνος ἔπραττε τοῦτο. Κατὰ τὸ ἔτος 1823, ὅτε συνεκροτήθησαν αἱ ναυμαχίαι παρὰ τὸν Ἄθωνα, τὴν Σκιάθον καὶ τὸ Τρίκερι ἦναψε τὸ πυρπολικὸν αὐτοῦ κατ' ἐχθρικῆς φεργάτας καὶ ἀπέτυχεν κατὰ τὸ Τρίκερι, ὁμοίως ἀπέτυχον καὶ οἱ πυρπολισταὶ Πιππίνος, Ρομπότης καὶ Νικόδημος. Ἐτράπη εἰς φυγὴν ὡς ἐκ τούτου ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ἡ μετὰ μάχης πεισματώδεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἐλληνικὸς στόλος ἔκαμε τὸ μέρος του ἀριετὰ καλὰ;

Σημειωτέον, ὅτι ἕκαστον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως ἔχει ἐκστρατείας πολλὰς, εἰς τὰς ὁποίας οἱ πυρπολισταὶ συνεχῶς δὲν παρευρίσκοντο ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀλλ' ἐκτάκτως, καὶ καίοντες τὸ πυρπολικόν, ἐὰν ἐπετύγχανον νὰ πυρπολήσωσιν ἐχθρικὸν πλοῖον, ἐλάμβανον ἀμοιβὴν διακόσια γρῆσια καὶ ἀπήρχοντο. Ὁ Κανάρης δὲ κατὰ τὸ 1823 μόνον εἰς μίαν ἐκστρατείαν παρέστη, ἐνῷ συνέζηταν κατ' αὐτὸ τρεῖς. Μετὰ τοῦτο ὁ Κανάρης παρουσιάζεται ἐπ' ἄλλου πεδίου μάχης, παρὰ τὴν Σάμον τὴν 6 Αὐγούστου 1824, κατ' ἣν ναυμαχίαν ἐνέπρησεν ἐχθρικὴν φεργάταν, καὶ ἀνὰ μίαν ἐχθρικὴν κορβέταν οἱ ὑδραῖοι πυρπολισταὶ Βατικιώτης καὶ Ραφαηλῆς, ἐνῷ ὁ στόλος εἶναι γνωστότατον τί κατ' αὐτὴν ἐπραξεν. Εἶναι τὸ κατόρθωμα τοῦτο λόγος διὰ νὰ ἀντιποιηθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν νίκην; Ἐκεῖ σπεύδων νὰ ἐπιβῇ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Σαχτούρη, ὅστις ἐπροστάτευεν αὐτὸν διὰ τοῦ πυροβολικοῦ του κατὰ τῆς πυρποληθείσης, φεργάτας, ἐνῷ διήρχετο πλησίον τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας διὰ τῆς λέμβου τοῦ πυρπολικοῦ αὐτοῦ, ἐπυροβολήθη ὑπὸ τὴν ἐκεῖ ἰσταμένων ὀθωμανικῶν στρατευμάτων καὶ ἐφρονέθη εἰς ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς λέμβου. Ἐκτοτε ἡσυχάζεν ἐν Αἰγίνῃ μέχρι τοῦ 1825, ὅτε μετέβη ἐκεῖ ὁ Μανώλης Τομπάζης διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν πυρπολικῶν τῶν προωρισμένων διὰ τὴν μυστικὴν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐκστρατείαν. Ἐφ' ὅσον χρόνον παρέμενεν ὁ Τομπάζης ἐν Αἰγίνῃ, ἐξενίζετο πρὸς τῷ Κανάρῃ. Δὲν ἀνεκοίνωσε μὲν εἰς τὸν Κανάρην πρὸς

τίνα σκοπὸν τὰ πυρπολικὰ ἐτοιμάζονται, ἀλλ' ὑπεσχέθη νὰ τὸν διορίσῃ κυβερνήτην εἰς ἐν τούτων δι' ἐκστρατεῖαν ἄδηλον καὶ ὅτι ἅμα παρασκευασθῶσι τὰ κατ' αὐτὴν θὰ τὸν εἰδοποιήσῃ Ὁ Κουντουριώτης, ὅστις παρεσκευάσεν τὴν ἐκστρατεῖαν, εἶχεν ἄλλους πυρπολιστὰς ἐκλέξει, τὸν Μπούτην, τὸν Βῶκον καὶ τὸν Πολίτην. Ζητήσαντος τοῦ Τομπάζη νὰ μάθῃ τίνες πυρπολισταὶ θὰ ἀνχλάθωσι τὴν κυβέρνησιν τῶν πυρπολικῶν, ὁ Κουντουριώτης ἀπήντησεν ὅτι τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα ὠρίσθησαν διὰ τὴν προκειμένην. Τότε ὁ Τομπάζης ἐπρότεινε τὸν Κανάρην ἀντὶ τοῦ Πολίτου καὶ μετὰ ἄρνησιν ἐπιμονῶν τοῦ Κουντουριώτου, οὗτος ἐδήλωσεν ὅτι προτίθεται νὰ μὴ μετάρχη τῆς ἐκστρατείας ἐὰν δὲν προσληφθῇ καὶ ὁ Κανάρης. Ἐπὶ τέλους, ὁ Κουντουριώτης ἐνέδωκε καὶ εἰδοποιήθη ὁ Κανάρης διορισθεὶς τρίτος πυρπολιστὴς πρὸς ἀφαιρήσειν τοῦ Πολίτου. Οὐδεὶς ἐν Ἰδρᾷ ἐγίνωσκε πρὸς τίνα σκοπὸν τὰ πλοῖα ἀνχωροῦσιν, ἐπιστεύετο ὅτι ἐκπλέουσι πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ὑπὸ τὸν Μιαούλην στόλου, εὐρισκομένου παρὰ τὴν Κρήτην καὶ ἀνχμμένου τὸν Αἰγυπτιακόν. Οἱ δὲ οἱ πυρπολισταὶ ἐγνώριζον διὰ τίνα σκοπὸν μεταβαίνουντι, καὶ εἰς τὸ πέλαιος ἀνεκοινώθη αὐτοῖς οὗτος. Τὰ πυρπολικά ἔφερον τὴν αὐστριακὴν ἐμπορικὴν σημαίαν διὰ νὰ ἀποφύγῃσι τὸν ἔλεγχον καὶ ἰδίῳ, κατὰ τὸν εἰσπλοῦν νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς αὐστριακὰ ἐκ τῶν κατ' ἡμέραν εἰσπλεόντων καὶ ἐκπλεόντων διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων καὶ τῆς ἀποσκευῆς αὐτῶν. Ἐσυμφωνήθη νὰ εἰσπλεύσῃσιν ὁμοῦ καὶ πρὸ τῆς μεσημβρίας πάντοτε, ὅτε ὁ πελάγιος ἄνεμος ἐπιπνέει, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃσι τὴν ἐπιτυχίαν.

Δὲν προτίθεται νὰ ἐξετάσῃ διατὶ ὁ Κανάρης ἐπαλάθετο τοῦ φυσικοῦ φαινομένου τῆς τακτικῆς λειτουργίας τῶν ἀνέμων εἰς ὠρισμένους ὥρας τοῦ ἡμερονυκτίου, ὅπως ὠφελήθῃ ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν προκειμένην, καὶ εἰσῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐνίσχυσιν εὐρισκόμενος ὁπως πυρπολήσῃ τὰ ἐχθρικά πλοῖα. Ἐρωτῶ δὲ εἰσῆλθεν ἐπισήμως φέρων ἐπηρμένην τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν φρουρίων; Τίνα ἐμπόδια ἀπήντησε καὶ ὑπερπήδησεν αὐτὰ; Τίς ὑποπτεύθη ἐκ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅτι ἐκ τοῦ συνήθους εἰσπλοῦ αὐστριακῶν ἐμπορικῶν πλοίων ὑποχέτταται πυρπολικόν; Φρονῶ ὅτι ἡδύνατο νὰ παραμείνῃ ἐβδομάδα ἕλην, χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ. Οἱ ἐκεῖ ἰδόντες τὸ πυρπολικὸν καίόμενον ἀπέδωκαν τοῦτο εἰς συνήθη πυρκαϊάν, καὶ ἀργὰ ἔμαθον ὅτι πραγματικῶς συνέβαινεν, ὅτε ὁ Κανάρης εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ συναδέλφου αὐτοῦ Ἀντωνίου Βῶκου. Ὅτε ἐπέβαινεν, ἐπετέθη αὐτοῦ τὸ πλήρωμα διὰ νὰ τὸν φονεύσῃ, ὡς παραβάντα τὰ προσυμφωνηθέντα καὶ ματαιώσαντα τὴν ἐκστρατεῖαν. Κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ πληρώματος ἡμύνθη γενναίως ὁ συνάδελφος αὐτοῦ Βῶκος, ἕως ὅτου ἐπλησίασαν τὸν ἀρχηγὸν Μανώλην Τομπάζην, παρὰ τοῦ ὁποίου ἀπιστάλῃ λήμβος καὶ παρέλαβεν αὐτόν. Ἐκτοτε ὁ Κανάρης μέχρι τοῦ πέρματος τοῦ ἀγῶνος δὲν ἐπαρουσιάσθη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἐννοῶ τοὺς πίπτοντας ὑπὸ τὴν αὐτῶν ιδιότητα προμάχους καὶ

εὐρίσκω ποίησιν, διότι παρουσιάζονται σκηναὶ δραματικαὶ πλείσταί ὅσαι. Ἐννοῶ τὸν Διάκον ἀντεπροσώπευεν ἐπισήμως τὸ ἔθνος, εἶχε τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ ἡγωνίζετο ὑπὲρ τῆς τιμῆς αὐτῆς. Ἐννοῶ τοὺς Μαυρομιχάλας Κυριακούλην καὶ Ἡλίαν, τὸν Μάρκον Μπότσοκην, τὸν Παπαφλέσαν, τοὺς πεσόντας ἐν Σφακτηρίᾳ Τσαμιαδὸν καὶ Σαχίνην, τὴν ἐξοδὸν τοῦ πάρωνος Ἀρεως, τὴν τοῦ Μεσολογγίου, τὴν ἐκβίασιν τοῦ εἰτπλοῦ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, τὴν προκαλέσασαν χιλιάδων λιρῶν στοιχήματα πρὸς τὸν ἐκείσε μεταβάντων ἐξ ἐπανήσου περιέργων Ἀγγλων περὶ τοῦ ἀν θὰ ἐξεβιάζετο ὁ εἰτπλος. Ἐννοῶ τὰ τορπιλλικὰ τολμήματα τῶν Ῥώσων ἐν τῷ Δουνάβει κατὰ τῶν Τουρκικῶν πλοίων. Εἰς ὅλας τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις, ὑπῆρχεν ἐπηρμένη ἡ ἐθνικὴ σημαία κατὰ τῆς ὁποίας ἐρρίπτοντο, καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτῆς ἔπαιον. Ἀλλ' ἐν Χίφ, Τενέδῳ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὑπῆρχεν Ἑλλάς; Ὑπῆρχον τρία πλοῖα φορητὰ αὐστριακὰ ἐκ τῶν ὑπηρετούντων τὴν αἰγυπτιακὴν κυβέρνησιν!

Κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀβουκίρ ὁ Δουπὶτ Τουὰρ κεκομμένους ἔχων τοὺς πόδας, ἐφῶναξεν αὐψώσατε τὴν σημαίαν!

Καὶ ὁ Μισούλης κατὰ τὴν πρὸς τὰς Πάτρας ναυμαχίαν, ὅτε ἐκόπη ἡ σημαία ὑπὸ ἐχθρικῆς σφαίρας, ἐφῶναξεν ἀμέσως «γρήγορα ἕνα παιδί νὰ ὑψώσῃ τὴν σημαίαν.» Διατὶ τόση σημασία εἰς τὴν σημαίαν; Διότι, ἐὰν μετὰ τινὰ λεπτὰ δὲν ὑψούτο, θὰ ἐνομιζέτο ὅτι ἐδειλίασε καὶ ὑπετάγη.

(Ἐπεταί τὸ τέλος)

ΛΑΖΑΡΟΣ ΖΑΚΑΣ

Διμενάρχης Σπετσῶν

PHILIPPE DARYL

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΠΛΑΣΤΙΚΗ

Ἀφιερῶται εἰς ἀμφότερα τὰ φύλα

Ὁ Θεόφιλος Γωτιὲ ἰσχυρίζετο ὅτι, πᾶς ἄνθρωπος δύναται πάντοτε νὰ διασκευάσῃ αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν τὴν ὁποίαν ἐπιθυμᾷ νὰ ἔχῃ, καὶ ἡ Δελφίνη δὲ Ζιραρδὸν εἶπεν ὁρθότατα, ὅτι τὸ πρῶτιστον καθήκον τῆς γυναικὸς εἶναι νὰ εἶναι εὐεδής.

Ἀμφότεροι ἐθεώρουν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν ὡς μαλακὸν κηρὸν, τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ διαπλάσωμεν καὶ νὰ μετασχηματίσωμεν κατὰ βούλησιν.

Ὁ δὲ Δίκηνς ἀρῆκεν ἔρῃν τὴν ἀθάνατον εἰκόνα τῆς παιδαγωγοῦ, ἥτις ὑποχρεῖται τὰς μαθητρίαι αὐτῆς νὰ ψάλλωσι σειρὰς ἀτελευτήτου λέξεων ἀρχομένων ἀπὸ ΗΡ. — πρῶρα, πρῶνη, πρῶρε, προῖξ — πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διαμορφώσωσιν αὐταῖς μικρὸν στόμα.

Εἶδομεν πάντας νεαρὰς μητέρας, ἐλκούσας πρὸς